

# INHOUD

## VOORWOORD 9

## INLEIDING 11

### 1 MASSAMIGRATIE EN BEVOLKINGSGROEI TIJDENS DE EERSTE RONDE VAN GLOBALISERING (1550-1780) 19

- Bevolkingsgroei en massamigratie 20
- Werk 25
- Vluchtelingen en mondiale netwerken 33
- Beeldvorming en stedelijk beleid 42
- Minderheidsvorming als uitzondering 61
- Conclusie 70

### VENSTER: JODEN IN AMSTERDAM - BART WALLET 73

### 2 STAGNATIE EN OPKOMEND NATIONALISME (1780-1870) 99

- Van bloeiende stadstaat naar stagnerende hoofdstad 102
- Stedelijke politiek in een natiestaat 115
- Beeldvorming en stedelijk beleid 118
- Veramsterdamsing en buurtidentiteiten 129
- Conclusie 130

**VENSTER: FRANCISCA, SARA EN WILLEMINA. ZWARTE  
AMSTERDAMMERS IN TIJDEN VAN SLAVERNIJ – MARK  
PONTE 131**

**3 DE TWEEDE GOUDEN EEUW (1870-1914) 151**

Forenzen, toeristen en migranten 153

Voorzichtige globalisering: nieuwkomers uit Azië en  
de Amerika's 170

Stedelijk beleid en politiek 178

Conclusie 186

**4 MIGRATIE IN TIJDEN VAN GLOBALISERING,  
OORLOG EN GENOCIDE (1914-1945) 187**

Belgische vluchtelingen 187

Vreemdelingen als concurrenten op de  
arbeidsmarkt 191

De ultieme ander: Chinese zeelui en nieuwkomers  
uit de koloniën 194

Amsterdam en de buitenwereld 211

Vluchtelingen uit nazi-Duitsland 220

'Ontoelaatbaren' 233

Duitse bezetters en de vernietiging van  
joods Amsterdam 237

Conclusie 244

**5 DERTIG GLORIEUZE JAREN IN DE SCHADUW VAN DE  
HOLOCAUST (1945-1980) 247**

Terugkeer 248

Repatrianten uit Nederlands-Indië 252

Nieuwkomers uit 'de West' 257

Gastarbeiders 264

Beeldvorming en politiek 271

Exodus uit Suriname 276

'Echte' Amsterdammers 281

Conclusie 287

**VENSTER: MOSLIMS IN AMSTERDAM, 1600-HEDEN –  
NADIA BOURAS 291**

**6 IMMIGRATIE ALS HET NIEUWE NORMAAL  
(1980-2021) 317**

Een bevolkingstransformatie 318

De nieuwe immigranten 322

Tegen de stroom 326

Het 'Marokkanenprobleem' 328

Minaret en Vlag 341

Surinamers en Antillianen 351

Ongedocumenteerden, vluchtelingen en expats 356

Politiek en xenofobie 360

Conclusie 364

**VENSTER: NIEUWE AMSTERDAMMERS EN DE  
GENTRIFICATIE VAN DE STAD – CODY HOCHSTENBACH  
EN WILLEM BOTERMAN 365**

**CONCLUSIE 387**

**BIJLAGEN 395**

**NOTEN 399**

**BEELDVERANTWOORDING 423**

**BRONNEN EN LITERATUUR 427**

**REGISTER 453**